

κρίνει, ὅσω καὶ ἐξώθεν δὲν ἔλλειψαν αἱ παρορμήσεις καὶ αἱ διαφωτίσεις. Τῷ 1861, ὁ πρίγκιψ Joinville, ὁ νουναγῆς καὶ πεπαιδευμένος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, καὶ πεπειραμένος ναύτης, ἀπεκάλει ἀπομύρωσαν τὴν προσπάθειαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως καταστῆ ἡπειρωτικὴ Δύναμις. «Μεθ' αὐτὰ ἂν δαπανήσῃ ἡ Ἑλλάς,» ἔλεγε τότε, «εἰς αὐτὰς ἐρατῶν κατὰ ξηράν, μόλις θὰ καταστῇ ἀδεκάτη τετάρτη ἢ δεκάτη πέμπτη στρατιωτικὴ Δύναμις ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ἀλλ' ὅμως δαπανήσῃ εὐστόχως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς, ὅ,τι ἀτάκτως ἀναλίσκει εἰς ἀγόνους προσπάθειαι, δύναται, ἐντὸς ἑξαετίας χρόνου, νὰ καταστῇ τριτοβάθμιος ναυτικὴ Δύναμις. Καὶ μὴ τοιαύτη Δύναμις,» προσέθετεν, «εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολῆς ἤθελεν ἔχει τοσαύτην σημασίαν, ὥστε πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ Κράτη ἤθελον περιποιοῖσθαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ οὐδὲν θ' ἀπεφάνιζον περὶ τοῦ ἀνατλιτικοῦ ζητήματος, ἂνευ τῆς ἀδείας καὶ ἂνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Ἑλλάδος.»

Ἀλήθειαι πάντα ταῦτα, αἵτινες ὅμως δυστυχῶς παρωράθησαν καὶ ἡμελήθησαν, εἰ καὶ πικρὰ διδάγματα ἔπρεπε ν' ἀνοίξωσιν ἐπὶ τέλει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ὅπως διακρίνωμεν πρὸς τίνα σημεῖα ὀφείλομεν νὰ στραφῶμεν, καὶ ἐπὶ τίνα στοιχεῖα ν' ἀναπτύξωμεν τὴν δραστηριότητα, ἥτις εὐτυχῶς δὲν ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ Ἑθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔτυχεν εἰσέτι διευθύνσεως νοήμονος.

Τὰ Ἑθνη δὲν ζῶσιν ἡμέρας καὶ ἔτη, ἀλλ' ἐπὶ αἰῶνας. Ἡ Ἑλλάς, ἀμελήσασα τὰ κύρια, μέχρι σήμερον, ἂν ἐξυπνήσῃ, τοῦλάχιστον τώρα, καὶ πάλιν καιρὸν ἔχει ν' ἀναδειχθῇ, ὅταν ἡ θέσις τῆς καὶ ἡ διακόσμησις ἢ φυσικὴ αὐτῆς ὑποδεικνύουσι τῷ σπουδαίῳ κριτῇ τῶν ἀνθρωπίνων. Μήποτε δὲ λησμονεῖ ὁ Ἕλληνας τοῦ ἰθ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ὅτι Πατρίδα ἔχει αὐτὴν ἐκείνην, ἣν οἱ Μύριοι ὑπὸ τὸν Ξενοφῶντα ἐχρίναν, ἣν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Θήκης, τὴν *Θάλασσαν*. «Ὅτε εἶδον αὐτὴν, παράφοροι ἐκ χαρᾶς ἀνεβόησαν, *Θάλαττα! Θάλαττα!* καὶ, ὡς ὁ γλυκὺς Ξενοφῶν γράφει, «περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύοντες». Τὴν θάλασσαν, καὶ μακρόθεν μόνον ἰδόντες, ἔκριναν ἑαυτοὺς σωθέντας, ἔβυσαν δὲ εὐχαριστήρια τῷ Θεῷ· καὶ οἱ στρατιῶται, κομίσαντες λίθους «κολωνὸν μέγαν ἐποίησαντο», εἰς μνημόσυνον τῆς ὥρας, καθ' ἣν, μετὰ περιπέτειας τόσας καὶ δεινοπαθήματα τηλικαῦτα, ἔπαινεῖδον τὸ στοιχεῖον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης αὐτῶν.

T. FLAHERTY.

Ἀπὸ τοῦ 1476, ὅτε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν βιβλίον, μέχρι τοῦ 1832 ὑπελογίσθη, ὅτι ἐξεδόθησαν περὶ τὰ 1750 ἑλληνικὰ βιβλία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ

«Εὐτυχεῖς οἱ λαοί, ἔγραφε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν γάλλος φιλέλληνας, οἱ τηροῦντες ἔτι ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας των τὴν φλογερὰν ἐκείνην καὶ μεγαλοῦργον ἀγάπην τῆς πατρίδος, φιλέτρως ἐν τῇ δυστυχίᾳ αὐτῆς, καὶ μᾶλλον ἀγαπητῆς ἐν τοῖς κινδύνοις τῆς! Εὐτυχεῖς οἱ ποιηταί, οἱ τὴν πατρίδα ὑπόθεσιν τῆς ᾠδῆς των ἐκλέγοντες, οἱ γενναίως μὲν πρῶτον διὰ τῶν ὀπλων προμαχίσαντες τῆς χώρας των καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς κατακτήσαντες, εἶτα δὲ καὶ ὑμνήσαντες αὐτήν! Διὰ τοῦτο ἀγαπῶμεν καὶ τιμῶμεν τὴν ποίησιν τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς. Δὲν εἶνε πάντες βεβαίως ἔξοχοι, ἀλλ' εἶνε ὅμως πάντες ἄξιοι τοῦ ἡμετέρου θαυμασμοῦ καὶ τῆς τιμῆς ἡμῶν, διότι πάντες ἠσθάνθησαν πάλλυσαν τὴν καρδίαν των ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.»

Εἰς οὐδένα ἴσως τῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος δύναται νὰ ἐφαρμοσθῶσι δικαιοτέρον αἱ τελευταῖαι αὐταὶ φράσεις τοῦ γάλλου φιλέλληνας, ἢ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Σούτσον, διότι οὐδεὶς αὐτοῦ πλειότερον συνέδεσεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος τὸν ἔρωτα. Καὶ αὐτὰ δὲ τοῦ δημοσίου τοῦ βίου τὰ ὀλισθήματα, ἅτινα μετὰ δικαίας αὐστηρότητος καταμέμφονται αὐτὸν οἱ ἀπαθείς ἱστορικοὶ, προῆλθον σχεδὸν πάντα ἐκ τοῦ νοσηροῦ πολλάκις παροξυσμοῦ τοῦ δυσπαλάκτου ἐκείνου ἔρωτος. Πᾶσα σχεδὸν σπουδαία τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς νέας Ἑλλάδος περιπέτεια ἔσχε ποιητικὸν παραστάτην τὸν Ἀλέξανδρον Σούτσον, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τοῦ 1821 μέχρι τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου κινήματος τοῦ 1854 καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ. Οὕτω δὲ τριάκοντα ὄλων ἐτῶν ἑλληνικὴ ἱστορία συνδέεται ἀναποσπάστως μετὰ τοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ, καὶ ὁ θέλων ἐπαρκῶς νὰ σχολιάσῃ τὰς κατὰ τὸ πλεῖστον πολιτικὰς αὐτοῦ καὶ πατριωτικὰς ποιήσεις ἀνάγκην ἔχει ἀπαραίτητον νὰ δανεισθῇ τὰ σχόλια ἐκ τῆς νεωτέρης πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταύτην σχεδὸν νὰ διηγήσῃ, τὴν ζωὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου διηγουμένος.

Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν δυνάμεθα, ἐννοεῖται, οὔτε ἐπιτετραμμένον ἡμῖν εἶνε νὰ προέλθωμεν εἰς τοσοῦτον λεπτομερείας περὶ τὴν ἡμετέραν βιογραφικὴν ἀφήγησιν, μῆτε νὰ ἀναχθῶμεν εἰς τὸ σκελετόμενον ἔτι πέλαγος τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων γεγονότων, ἅτινα, καίτοι πρὸ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἐτῶν διαδραματισθέντα, ἀνήκουσιν ὅμως ἔτι εἰς τὸ παρὸν μᾶλλον ἢ τὸ παρελθόν· θέλομεν ὅμως κατ' ἀνάγκην σταματήσει μικρὸν εἰς ἐκεῖνα ἐξ αὐτῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τοὺς

κυριωτέρους ούτως εἰπεῖν σταθμούς τοῦ ποιητικοῦ βίου τοῦ Σούτσου, καὶ τοῦτο διότι ἀδύνατον εἶνε ἄλλως νὰ γραφῆ, ἔστω καὶ συντομωτάτη βιογραφία τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἐγεννήθη κατὰ τὰς πιθανωτάτας πληροφορίας τὸ ἔτος 1803 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ πατὴρ μὲν αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος Σούτσος, ἐξ ἀδελφῶς τοῦ ἐν ἔτει 1820 ἡγεμονεύσαντος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου, μήτηρ του δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἰακωβάκη Ρίζου Νερουλοῦ, ποιητοῦ τῆς Κούρκας. Ἐκ τῶν πέντε τοῦ Κωνσταντίνου τέκνων ὁ μὲν πρεσβύτερος Μιχαὴλ, πρόξενος ἐν Θεσσαλονίᾳ διατελέσας, ἀπέθανε νέος· ὁ δὲ δεύτερος, Δημήτριος, ἀξιωματικὸς τοῦ Ἰεροῦ Λόχου, ἐφονεύθη ἐν Δραγατσανίῳ τὸ 1821, κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην καταστροφὴν τῶν πρώτων μαρτύρων τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν ἀγῶνος. Εἰς τὸν Δημήτριον τοῦτον ἀποτείνει ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς ἐν τῷ *Λαοπλάνῳ* του τοὺς θερμοὺς τούτους στίχους :

Κοιμῶ! ὁ ὕπνος σου γλυκὺς, πολεμιστὰ τῆς Θράκης!
Ἐὰρ αἰώνιον κοσμεῖ τοῦ τάφου σου τὸ χῶμα!
Κατ' ὄνειρον ἔς τὸν ὕπνου μου παρίστασαι πολλάκις,
Κρατεῖς ἀσπίδ' ἀρχαίην καὶ περικεφαλαίην,
Μὲ νεύεις μὲ τὸ ἔριφος σου, μὲ δίδεις τὴν σημαίαν,
Μὲ λέγεις, ὡς ἀπέθανες ὁμοίως ν' ἀποθάνω.
Ἵπὲρ πατρίδος θάνατος εἶνε ζωὴ ἐπίνω.

Τρίτον τοῦ Κωνσταντίνου Σούτσου τέκνον ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς ἡμῶν Ἀλέξανδρος, τέταρτον ὁ τῆς *Κιθάρας* ποιητῆς Παναγιώτης, καὶ πέμπτον ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν *Δικατερίνη*, πρώτως λογία νεᾶνις, μεταφράσασα τοὺς *Διαλόγους τοῦ Φωκίωτος* τοῦ Μαβλῦ, οἵτινες καὶ ἐξεδόθησαν ἐν Ἰασιῶ.

Παῖς ἔτι μόλις ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέμεινε μητρὸς ὀρφανός, ἀνετρέφη δὲ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς του, τῆς καὶ μητρὸς τοῦ Θεοδώρου Νέγρη, τοῦ εὐφυοῦς ἐκείνου καὶ πεπαιδευμένου πατριώτου, ὅστις, καθ' ἃ διηγεῖται ὁ Μένδελσον, μεταβαίνων εἰς Παρισίους ὡς γραμματεὺς τῆς ἐκεῖ ὀθωμανικῆς πρεσβείας, ἐβρίφη τὰ γράμματά του εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα μαθὼν τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ κατῆλθε τὸν Ἀπρίλιον εὐθύς τοῦ 1821 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διδαχθεὶς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν κατ' αὐτὴν τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ἔλαθεν ἀνὰ χεῖρας ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Βολταῖρον καὶ τὸν Ῥουσσῶ, οὗς ἡ πρόσφατος τότε γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχε καταστήσει εὐχγέλιον οὕτως εἰπεῖν ἐλευθερίας διὰ τοὺς δοῦλους λαούς. Μετὰ πολλῆς περιπαθείας διηγεῖται ὁ ποιητὴς ἡμῶν ἐν σημειώσει τινὶ τῆς κωμωδίας του ὁ *Πρωθυπουργὸς τὰς ἀναμνήσεις* τῆς περιόδου ταύτης τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. «Περὶ τὰ τέλη, λέγει, τοῦ 1841 ἔτους, εἰς μίαν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου μελαγχολικὴν διελασίαν μου, φθάσας εἰς τὸν ἄλλοτε βαθὺν κόλπον κηλούμενον (τὸν νῦν τουρ-

κιστὶ Μπουγιούκ-δερέ), ἐπεσκέφθην τὴν πεπαλαιωμένην οἰκίαν τῆς ἀποθανούσης ἀδελφῆς τοῦ πατρὸς μου καὶ μητρὸς τοῦ Θεοδώρου Νέγρη, ἐνὸς τῶν θεμελιωτῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐμβὰς εἰς δωμάτιον, ἔπου ὁ τῶν Μουσῶν ἐραστῆς Νέγρης εἶχε τὴν βιβλιοθήκην του, τὸν ἐνθυμήθην ἔφησον τὴν ἡλικίαν, ἐξηγουντα εἰς τὸν ἀδελφόν μου Παναγιώτην καὶ εἰς ἐμὲ, παιδάριον ἔτι, τὰ συγγράμματα τοῦ Βολταῖρου καὶ τοῦ Ῥουσσῶ τὸν ἐνθυμήθην ἑταιριστὴν φιλογενέστατον ἔπειτα εἰς Μολδαυίαν, κ.λ.π.» Δὲν ἀντιγράφωμεν περαιτέρω, καθότι ἡ παράθεσις ἤθελε παραγάγει ἡμᾶς πολὺ μακρὰν τοῦ προκειμένου.

Διδαχθεὶς ἐκεῖ, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ θεῖου του, τὰ πρῶτα μαθήματα ὁ Ἀλέξανδρος, μετέβη κατόπιν, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Παναγιώτου, εἰς τὸ ὀνομαστὸν τότε τῆς Χίου Γυμνάσιον ἀνακληθεὶς δ' ἐκαίθην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του εἰς Βουκουρέστιον παρὰ τῷ θεῖῳ καὶ κηδεμόνι αὐτοῦ Μ. Σούτσῳ, ἐστάλη παρ' αὐτοῦ βραδύτερον, τὸ ἔτος 1820, εἰς Παρισίους πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Τρία περίπου ὄλα ἔτη διέτριψεν ὁ ποιητὴς ἡμῶν ἐν τῇ γαλλικῇ μητροπόλει, σπουδάζων ἰδίως τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν· τοσοῦτον δὲ τῆς γλώσσης ἐγένετο ἐγκρατὴς, ὥστε κατόρθωσε νὰ λαλῆ καὶ γράφῃ αὐτὴν ὡς γνήσιος γαλάτης, ὡς ἀπέδειξε τοῦτο βραδύτερον, δημοσιεύσας γαλλιστὶ τὴν «Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως.» Ἐν Παρισίοις ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἐν Δραγατσανίῳ ἠρωϊκὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοσοῦτον ὑπῆρξε τῆς ψυχῆς του τὸ ἄλγος. ὥστε, βαρέως νοσήσας, ἀπέθνησκε σχεδὸν ἐκ πένθους καὶ μαρασμοῦ, ἂν δὲν μετήγειν αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Παναγιώτης εἰς Ἰταλίαν. Ἐκεῖ τριετίαν σχεδὸν διαιμείνας, ἔγραψε τὰ πρῶτά του ποιήματα ὁ ποιητὴς, ἅτινα ὅμως οὐδέποτε ἐξέδωκε. Ἦσαν δὲ ταῦτα πέντε τραγωδίαι, ὡς βεβαιῶσι σύγχρονος βιογράφος του, παιδικὰ πάντως γυμνάσματα, ὧν τὴν σύνταξιν ὑπαινίσσεται πῶς αὐτός ὁ Σούτσος ἐν τῷ προλόγῳ τῶν πρώτων του Σατυρῶν. Ἀναρρώσας βραδέως ὑπὸ τὸ γλυκὺ τῆς Ἰταλίας κλίμα, κατῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ ἔτος 1825 εἰς τὴν ἀγωνιζομένην ἔτι, ἀλλ' ὑπὸ πικρῶν στρατιωτικῶν ἀντιζηλιῶν καὶ μεγάλων φατριαστικῶν ἐρίδων σπαρασσομένην Ἑλλάδα. Τὸ οἰκτρὸν δὲ ἀληθῶς ὑπὸ τοιαύτην ἐποψίν θέαμα τῆς ὑπὲρ τῶν ὑπάτων τὰ ἔσχατα κινδυνευούσης πατρίδος, ἀνέφλεξε τότε τὸ πρῶτον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ πῦρ τῆς πολιτικῆς καὶ πατριωτικῆς σατύρας, ἥτις καὶ παρέμεινε τὸ κυριώτατον καὶ χαρακτηριστικώτατον τῆς λύρας του ἄσμα, καὶ ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὰς πρώτας του λυρικὰς ποιήσεις. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἦσαν τέσσαρες πικρῶ-

χολοί και δηκτικώτατοι Σάτυροι κατά τῶν κρατούντων τότε και πρωτευόντων προσώπων, ἦτοι τῶν προϋχόντων, ὡς ἐκαλοῦντο και καλεῖ αὐτοὺς ὁ ποιητής. Ἡ πρώτη αὐτῶν ἐγγραφή τὸν Ἰούλιον τοῦ 1826, ἡ δευτέρα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡ τρίτη (ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ Παναγιώτην) τὸν Δεκέμβριον ἐπίσης, και ἡ τετάρτη τέλος τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1827. Αἱ σάτυροι αὗται, ἄγνωστοι εἰς τοὺς πολλοὺς, σπανιώταται δὲ σήμερον και δυσεύρετοι, ἐξεδόθησαν τὸ 1827 ἐκ τῆς ἐν "Ἰδρυα τυπογραφίας, εἰσι δὲ δριμύταται και πλήρεις προσωπικῶν ὑπαινιγμῶν, οὓς δυσκόλως δύναται σήμερον νὰ ἐννοήσῃ ὁ μὴ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γνωρίσας τοὺς τότε καιροὺς και τὰ πρόσωπα. Κατελέγχουσι δὲ ἐν μέσῳ πάσης τῆς προσωπικότητος, ἣτις κυρίως ἐμπνέει αὐτὰς και τὰς ἐξομοιοῖ δυστυχῶς ἐνιχνυῖ πρὸς τὰς ῥυπαρογραφίας τῶν σημερινῶν σατυρικῶν φύλλων, τὴν ἐξυδερκῆ ἐκείνην παρατηρητικότητα, τὴν σατυρικὴν εὐφυίαν και τὸ εὐπαρβήσιαστον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὅστις οὐδέποτε ἐδειλίασεν, ὅσκις προέκειτο νὰ καταφέρῃ τὴν μάστιγα κατὰ τῆς κακίας και τῆς διαφθοράς.

Τοὺς παλαιούς μας βουλευτάς

λέγει, καλῶν ἐν τῇ πρώτῃ ἐξ αὐτῶν περὶ τῶν μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ,

πρέπει νὰ ζωγραφίσω,

ἢ πρέπει τοὺς πατέρας μας ἔς τὸν ὕπνον τὸν ν' ἀφήσω; Πολλοὶ ἐκ τούτων χρόνους ἐξ δὲν ἄνοιξαν τὰ χεῖλη, και ἦσαν ἔς τὸ Βουλευτικὸν ὡσάν φυλίνοι στυλοὶ, κοιμώμενοι ἔς τὴν βροντηρὰν τοῦ ἔθνους τρικυμίαν, πλὴν ἐξυπνοῦντες τακτικὰ εἰς τὴν ἀρχιμηρίαν.

Ἄ! εἶδα ἓνα ἐξ αὐτῶν τῶν σεβαστῶν πατέρων.

Τὰ σχήματά του βέβαια δὲν εἶπεν ὁ Κικέρων.

Ἐκτύπα τὰς ποδάρεις του ὅποῖαν ὠμιλοῦσε,

παγεῖα παγεῖα ῥοχάλιζε, βαρεῖα βαρεῖα φυσοῦσε.

ἔς τὸν μασταχὰ του ἤρχετο πεισματικὰ ἡ μύτις, εἰς τὸ πλάτι του μέτωπον αὐτὸς τὴν ἐκυνήγα, και νὰ σκοτώτῃ πολεμῶν τὸν τολμηρὸν ἐχθρὸν του, ἐκτύπα μὲ τὴν χέραν του γερά τὸ μάγουλόν του.

Ἢλλαζαν βεβαίως ἕκτοτε οἱ καιροὶ! πολλοὶ ἔμωσ τῶν σημερινῶν τοῦ ἔθνους πατέρων ἠδύναντο δικαίως νὰ ὀργισθῶσιν, ἀν σήμερον ἐγράφοιτο και ἐδημοσιεύοντο οἱ ἀνωτέρω στίχοι!

Τί θέλει τὸ παιδί αὐτό;

ἀνακράζει ἐν τῇ τρίτῃ Σατύρᾳ, ἑαυτοῦ δῆθεν κατακαλῶν διὰ στόματος ἐνὸς τῶν πελοποννησίων προϋχόντων, ἐκείνους δὲ τούναντιον ἀπανθρώπως μαστίζων,

Ζητεῖ τὸ χαλινάρι

ἀπὸ τὰ δύο χεῖρα μας μὲ τὰς φωναῖς νὰ πέρῃ;

νὰ μᾶς ἀλλάξῃ θέλει αὐτὸ τὸ χθεσινὸ φωνάκι;

Ἄς πᾶν ἔς τὴν κατάρα μου κ' ἄς μὴ μὲ χολοσκάνῃ!

Μὲ τὰς γαζέτταις τοῦ λαοῦ τὰ μάτια θε' ν' ἀνοίξῃ,

ἢ γῶρα μας θε' σηκωθῇ και ὄλους θε' μᾶς πνίξῃ.

Πάντα νὰ μὲν ἄλωτος, ἀν ἦν' ἀποθαμῆναι,

ἀν ζῇ, νὰ γείνῃ Ἐθρῶς αὐτὸς ὁ μαγωμένους,

ὅπου μᾶς ἐπρω-όφωρε γαζέτταις ἔς τὴ Γραικία,

και τὸν λόγὸν διαδόλουσε μὲ τὴν τυπογραφία!

Ἡμεῖς προτοῦ τ' εἴχαμε; τοὺς θεοσαυροὺς τοῦ Κροίσου

και τὰ καλά γαιρόμασθαι αὐτοῦ τοῦ παραδείσου.

Ἐτρώγαμεν, ἐπίναμεν ἔς τὰς φθίβας ξαπλωμένους,

μὲ ξένους κόπους ἐμαστῶν κοκκοκρατοβερμένους!

τὸν σβέρον μου πλέον φαρδὸν ἀπὸ βωδίου τὸν εἶχα, και τότε μοῦ κατάνησε λιανὸς ὡσάν ἡ τρίχα.

Ἦνα ἀνοῖ ἔς τὴν καθισίᾳ μπορούσα νὰ παστρεύσω, και μὲλις σήμερα μπορῶ τρεῖς κότταις νὰ χωνεύσω. Ὡς τοὺς θρόμους ὅταν εὐγαίνα, ὄλοι μ' ἐχαίρετοῦσαν, ἐσταύρωναν τὰ χεῖρα τους και μὲ ἀκολοῦθοῦσαν.

Ἀφοῦ ἦλθαν τὰ γράμματα, ἡ ἐντροπὴ ἐχάθη, ἐξύπνησ' ὄλος ὁ λαὸς, ὁ κόσμος ἐτρολλάθη.

δὲν θέλει νὰ μᾶς προσκυνῇ, ἀφένταις δὲν μᾶς λέγει, κανένας μας; δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὸν πολυαρμύγῃ.

Αὐτοὶ ἔνε οἱ σκυλλόφραγχοι, και τὰ ψαλιδοκέρια

τὴν φάλαγγα, τὴν δύναμι μᾶς πήραν ἀπ' τὰ χεῖρα!

Ἡ δριμύτης τῶν Σατυρῶν τούτων πολλοὺς φαίνεται τῶν τότε προϋχόντων ἐξηρέθισε, προὔκαλεσε δὲ μάλιστα και βιαίαν κατὰ τοῦ ποιητοῦ ἐπίθεσιν, καθ' ἃ ἐξάγεται οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀμέσως ἐπεληθούσης ἀναχωρήσεως αὐτοῦ εἰς Παρισίους, ἀλλὰ και ἐκ μικρῆς τινος σημειώσεώς του ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Κατόπτρου τοῦ 1845, ὅπου ῥητῶς λέγει: «Δὲν ἐπέπεσαν αὐτοὶ κατ' ἐμοῦ μετὰ τὴν ξίφος δολοφόνου εἰς Καλαύρειαν κατὰ τὸ 1826;»

Και τότε φαίνεται, ὡς και σήμερον, εἰς τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ ἀπάντα ὁ γρόνθος, ἡ ῥάβδος δὲ και τὸ ξίφος ἐτιμῶρου τῆς σατύρας τὸ θράσος. Ὅπως δὴποτε βέβαιον εἶνε, ὅτι μικρὸν μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν πρώτων αὐτοῦ σατυρῶν, κατέλιπε τὴν Ἑλλάδα ὁ ποιητής και ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους, ὅπου τὸ ἔτος 1829 ἐξέδωκε γαλλιστί τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως» (Histoire de la révolution grecque). Καίτοι δ' ἐπέγραψεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν μέγα ψεῦδος ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ βιβλίου του, ὀνομάσας ἑαυτὸν αὐτόπτην μάρτυρα (témoin oculaire) τῶν πλείστων ἱστορομένων γεγονότων (ἐνῶ, ὡς εἶδομεν, μόνον περὶ τὰ μέσα τοῦ 1825 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ποιητής), οὐχ ἤττον ἡ ἀφήγησις αὐτοῦ εἶνε ἀκριβῆς κατὰ τὰ πλείστα και ἀπροσωπώληπτος, καίτοι ἐν πολλοῖς ἑλλίπῃς και περὶ τὴν μορφήν μᾶλλον ἢ περὶ τὴν οὐσίαν ἐπιμεμελημένη. Ἐπαινετὸν δὲ ἰδίως και παρατηρήσεως ἄξιον εἶνε ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ δοκιμῷ τοῦ Σούτσου, ὅτι οὐδαμοῦ προφαίνεται ὁ σατυρικὸς ποιητής, και ὁ γράφων παρίσταται λησμονήσας ὄλους τὰς Σατύρας τοῦ 1827.

Τὸ ἱστορικὸν τούτο ἔργον τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ παρέσχεν ἀληθῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους καιροὺς, εὐγλώττως ὑπεραπολογηθὲν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ κοινοῦ και οὐ μικρὸν συντελέσας εἰς κραταίωσιν τῶν ὑπὲρ αὐτῆς συμπαθειῶν. Πολλοὶ τῆς ἐσπερίας διάσῃμοι ἄνδρες ἀνέγνωσαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Σούτσου μετὰ διαφέροντος, ὁ δὲ μέγας τῆς Ἑλλάδος φίλος Chateaubriand συνεχάρη μάλιστα δι' ἐπιστολῆς του τῷ νεκρῷ συγγραφεῖ.

Μόλις ἐκδοὺς τὴν Ἱστορίαν του ὁ Ἀλέξανδρος, κατῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀσφα-

λέστερον, φαίνεται, νομίσας ἑαυτὸν ἐν τῇ νέᾳ τῶν πράγματων τάξει, ἣν ἐνεκκίνηζεν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἐλευθερωτέραν τοῦ λοιποῦ ὑπολαμβάνων τὴν Μοῦσαν του, ἣ καὶ ἐλπίζων ἴσως, ὅτι ἡ νέα κυβέρνησις ἤθελε παρέχει αὐτῷ ἐγκωμίων μᾶλλον ἢ ψόγου ἀφορμὴν. Πλὴν ἄμα πατήσας τῆς πατρίδος τὸ ἔδαφος, ἐτάχθη δριμύς καὶ ἀδιάλλακτος τοῦ Κυβερνήτου πολέμιος, ἐχθρὸν αὐτὸν καὶ τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζων, ὄργανον τῆς Ῥωσσίας ἀποκαλῶν ἀργυρώνητον, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ πράξιν θεωρῶν ὡς ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας. Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἡ πολιτεία τοῦ Κυβερνήτου, οὔτε τὸ δίκαιον ἢ μὴ τοῦ κατ' αὐτοῦ σατυρικοῦ πολέμου τοῦ Σούτσου· δὲν πρέπει τις ὅμως ἐπίσης νὰ λησμονήσῃ τὴν μέχρι νοσηροῦ καὶ τυφλοῦ φανατισμοῦ κορυφουμένην φιλοπατρίαν καὶ φιλελευθερίαν τοῦ ποιητοῦ, οὔτε τὰς συνταγματικὰς ἰδέας, αἵτινες τοσοῦτον ἦσαν τότε τοῦ συρμοῦ, οὔτε τὰ σπαράσσοντα τὴν Ἑλλάδα πολιτικὰ πάθη, ἅτινα ἐνδελεχῆς συνεδαύλιζεν ἡ ἀντιζηλία τῶν μεγάλων καὶ δῆθεν προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων. Ταῦτά τις ἀναλογιζόμενος, δὲν θέλει μὲν δικαιολογήσει, θέλει ἐξηγήσει ὅμως τὴν ἀντιπολιτευσιν ἐκείνην τοῦ Σούτσου, ἣτις πρῆγαγε μὲν τὰ κάλλιστα ὑπὸ ποιητικῆν ἔποψιν προΐοντα τῆς Μούσης του, ἀλλὰ δὲν ὤκνησε καὶ νὰ πανηγυρίσῃ διὰ διθυράμβου τὸν φόνον τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Τῆς ἐποχῆς ταύτης προΐοντα εἰσιν, ὡς προείπομεν, αἱ κάλλιστα τοῦ Σούτσου σάτυραι, αἶτε πολιτικά, αἶτινες εἶνε καὶ πρωτοτυπότεραι, καὶ αἱ κοινωνικαί, αἶτινες πανταχοῦ σχεδὸν εἰσὶν ἐλεύθεραι καὶ ἐπιτυχεῖς μιμήσεις τοῦ Βέρanger. Περιελήφθησαν δὲ πᾶσαι ἐν τῷ βραδύτερον (1833) ἐκδοθέντι *Πανοράματι τῆς Ἑλλάδος*, ἐν ᾧ συνεξεδόθησαν, πλὴν τῶν κυρίως σατυρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα, τὰ πατριωτικώτερον μὲν καὶ ἐλεγειακώτερον ἐν γένει ἔχοντα τὸν χαρακτῆρα ποιήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπεμφάχοντα δὲ πολλαχοῦ οὐχὶ τὴν σατυρικῶς μορφάζουσαν ἀλλὰ τὴν ἐθνικῶς ἀγανακτοῦσαν καὶ ὀργιζομένην Μοῦσαν τοῦ ποιητοῦ. Ταῦτα εἰσὶ τὰ ἄριστα ποιητικῶς τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου, τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, ἅτινα καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐκ τῶν καιρῶν καὶ προσώπων διαφέροντος, παρέχουσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον μίαν τῶν πρώτων θέσεων ἐν τῷ νέῳ ἑλληνικῷ Πανορασῶ. Τίς ἀγνοεῖ ἢ τίς ἀνέγνωσέ ποτε ἄνευ μυθίας συγκινήσεως τοὺς ὠραίους τούτους στίχους τοῦ *Ψωμοζήτου Στρατιώτου*;

"Ἐνας γέρος στρατιώτης μὲ τοῦ ζήτουλα τὸ δίπλο,
 Ὡς τὸ βᾶδὸν ἀκουμιζόμενος καὶ μὲ τὸ σακκὶ ἔς τὸν ὄμο,
 "Ἐλεγε ἔνα παιδάκι, ποῦ τοῦ ἔδειγνε τὸν δρόμον·
 —Μὴ, παιδάκι μου, μὴν τρέχεις, καὶ πολὺ ὀπίσω μνήσκω.
 "Ἐστ' εἰσ' εὐτυχισμένο... τὰ ματάκια σου τὰ ἔχεις,
 Γερά ἔχεις ποδαράκια, καὶ ἑλαφρὰ ἄν λᾶπαι τρέχεις...

"Ἐγὼ ἔγρασα τὸ φῶς μου ἔς τοῦ Μεσπολογγοῦ τὴν πόλιν,
 Καὶ τὸ ἓνα μου ποδάρι μοῦ τὸ ἄρπαξε τὸ βόλι!

"Ἐτυλιώθηκα, δὲν βλέπω τῆς Ἑλλάδος τὰ βουνά,
 Κι' ὁ ἐλευθερὸς τῆς ἧλιος ἔς τὰ ματάκια μου δὲν λάμπει,
 Δενδροσκέπατοι, ὠρατοὶ καὶ αἵματοθρεγμένοι κάμποι,
 Ὡς ἔσας τὸρα κύσμος ἄλλος ζῶν ἡσυχη περὰ.
 "Ἐγὼ μόνον γὰρ νὰ ζήσω τρέγων καὶ ψωμοζήτῶ.
 Ὡς τὰ ἐρημοκκλησία μέσα καὶ ἔς τοὺς δρόμους ἐνενοκτῶ.
 Παντοῦ εἶμι ἀποθρόιμμένος...

Ξένοι; εἶμαι ἔς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔς τὸ σπῆτι μου εἶμαι ξένος!

Τίς, ἄπαξ ἀναγνοῦς, ἐλησμονήσῃ τὸν *Γέρον Καπετάνιο* καὶ τὸν *Ἀπόμαχον Ροιμυλιώτην*;

Τῶν χρόνων ἐκείνων προτὸν ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ κωμῳδία ὁ *Ἄσωτος* (1830), μετριώτατον μὲν ἔργον ὑπὸ δραματικῆν ἔποψιν καὶ ὠχρὰ πολλαχοῦ μίμησις τοῦ Μολιέρου, ἐλέγχουσα ὅμως ἐν πολλοῖς ἄφθονον τὴν παρατηρητικὴν εὐφυΐαν καὶ ἐν πλείστοις ἔτι τὴν σατυρικὴν δικητικότητα τοῦ ποιητοῦ. Τῶν αὐτῶν δὲ τέλος καιρῶν ἔμπνευσις εἶνε τὸ πλήρες ληκυθείου στόμφου καὶ ἐπιφωνημάτων μυθιστόρημα ὁ *Ἐξόριστος*, γραφὲν, φαίνεται, κυρίως εἰς δικαιολογήσιν τῆς κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἀντιπολιτεύσεως τοῦ ποιητοῦ, συμφορηθὲν δὲ ἐκ παντοίων ἀναμνήσεων ξένων ἀναγνωσμάτων, καὶ ἰδίως τοῦ Jacopo Ortis τοῦ Φουσκόλου καὶ τῆς Lélia τῆς Σάνδης, καὶ δημοσιευθὲν τὸ 1835. Ὁ τε *Ἄσωτος* καὶ τὸ *Πανοράμα* καὶ ὁ *Ἐξόριστος* ἀνετυπώθησαν πρό τινων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις.

"Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας φονεύεται τέλος πρὸς μεγίστην τοῦ Σούτσου ἀγαλλίασιν, καὶ ὁ κωμικὸς αὐτοῦ διάδοχος Αὐγουστίνος καταλείπει νύκτωρ τὸ Ναύπλιον, ἐμπνέων εἰς τὸν ποιητὴν ἡμῶν τὴν χαρισιστάτην ἐκείνην σάτυραν, ἣς οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὴν ἀμίμητον ἐπωδὴν:
 Μὴ παιδιά μὲ τὰ λεμόνια! Ἔ, γὰρ μόλα, ἔ, γὰρ λέσα!
 "Ἐνας κόπιτες εἶνε μέσα.

"Ἡ «Μαδαγασκάρ» καταπλέει εἰς Ναύπλιον φέρουσα τὸν νεκρὸν τῆς χώρας βασιλέα, αἶ ἐλπίδες τοῦ καταπεπονημένου ἔθνους ἀναπετρούνται, πᾶσα καρδιά πάλλει ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς, καὶ ὁ ἡμέτερος ποιητῆς, πρόθυμος εἰς τὴν χαρμῶσυνον ἐκείνην συναυλίαν χοροστατῶν, ἀλλάσσει τῆς λύρας του τὰς νευρὰς καὶ προσαγορεύει ἔθνους τὸν νέον ἡγεμόνα:

"Ἡ Ἑλλὰς μετὰ δουλείαν, Βασιλεῦ, πολλῶν αἰώνων
 Μετὰ σοῦ ἀνέθι πάλιν εἰς τῆς δόξης τῆς τὸν θρόνον.
 Δούλη γλῆς, ἰδοὺ λαμβάνει βασιλείας λαμπρὸν στέμμα,
 Καὶ καλύπτει μὲ πορφύραν τῶν τραυμάτων τῆς τὸ αἵμα.
 Σ' ἐμβιβάζουν εἰς τὴν γῆν μας Μοναρχῶν μεγάλο στόλοι,
 "Ἐρχεσαι, ... καὶ ἐνώπιόν σου οἱ λαοὶ κινουῦνται ὅλοι.
 "Ὅλοι σὲ πανηγυρίζουν... Ἄσπερος θὰ στέλω μόνος;
 Βασιλεῦ, σὲ φέρω δάφνας δροσερὰς τοῦ Ἑλικῶνος!

"Ὀλίγον ὅμως διήρκεσεν ὁ ἀκήρατος ἐκεῖνος καὶ ἀνεπιφύλακτος ἐνθουσιασμός, καὶ ἐπὶ βραχὺ μόνον κατῴρθωσεν ὁ ἐορτάσιμος τῶν ἀποδατηρίων θόρυβος νὰ κατασιγάσῃ τὰς παλαιὰς τοῦ Σούτσου συνταγματικὰς ἰδέας. Μετ' ὀλίγας μόλις ἐβδομάδας ἔγραφε «Τὸ ξεφάντωμα τοῦ Συνταγματικοῦ», καὶ μετ' ὀλίγους ἔτι μῆνας ἀνέκραζε:

Ζήτω ἡ Ἐλευθερία! Ὁ Μονάρχης μας νὰ ζῆ,
καὶ τὸ Σύνταγμα μαζί.

Ἄλλ' οἱ συνταγματικοὶ πόθοι τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἐπληροῦντο, ἡ δὲ Ἀντιβασιλεία ἐφρόνει ὅτι πολλὰ ἄλλα, πρὸ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου ἠρημωμένην καὶ κατεσπαρχυμένην ὑπὸ τῶν κομμάτων χώραν. Ἀνήρτησε τότε πάλιν ἀμέσως εἰς τὸν τοῖχον τὴν πανηγυρικὴν του λόραν ὁ ποιητής, ἀνέλαβε τὴν παλαιάν του σατυρικὴν μάστιγα, καὶ ἤρξατο τοῦ ἀμειλικίου ἐκείνου κατὰ τῶν Βαυαρῶν ἀγῶνος, δι' ὃν καὶ ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1836 τὴν «Ἑλληνικὴν Πλάστιγγα», περιοδικὸν φύλλον, ἔμμετρον συνάμα καὶ πεζόν, κατ' ἀπομίμησιν τῆς γαλλικῆς «Némésée» τοῦ Barthélemy. Αἶ ἐν τῇ Πλάστιγγι δημοσιευθεῖσαι ἐπὶ ἕν σχεδὸν ὄλον ἔτος ἔμμετροι καὶ πεζαὶ σάτυροι τοῦ Σούτσου εἰσὶ πλήρεις δυνάμεως καὶ φλογεροῦ πατριωτισμοῦ, καὶ τοὶ πολλαχοῦ ἄδικοι, ὡς συνήθως συμβαίνει ἐν τῷ εἶδει τούτῳ τῆς ποιήσεως. Ὑπερέχουσι δὲ τῶν παλαιότερων του ἔργων κατὰ τὴν μορφήν καὶ τὴν γλῶσσαν, ἥτις ἔμελλεν ἰδίως ἐν τῷ Περιπλαρωμένῳ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν καλλίστην αὐτῆς διαμόρφωσιν.

Μὲ ποίαν δάφνην εὖστομον τὴν Μοῦσάν μου νὰ θρέψω; ἀνακράζει ὁ ποιητής, πλήρης ἀπογοητεύσεως, ἐν τῷ ἔκτῳ καὶ τελευταίῳ φυλλάδιῳ τῆς Πλάστιγγος,

Ποῦ τὰ ψυχρά μου βλέμματα, ποῦ σήμερον νὰ στρέψω;
Εἰς τὸ παρόν: . . . καὶ τί τερονδὸν ζητοῦν τὰ ὄμματά μου
εἰς ἐρημίαν ἄδενδρον καὶ πλήρη ξηρᾶς ἄμμου;
Καθὼς μὲ λόγον μαγικὸν τὴν νύκτα εἰς τὸν τοῖχον
παρίστανται ὄντα μικρά, χωρὶς φωνὴν καὶ ἦχον,
τιροφόροι βασιλεῖς ἐπὶ χρυσοῦς ἀμάξης,
πολιτικῶν, πολεμικῶν πομπῶν καὶ παρατάξεις,
καὶ πόλεις καὶ οἰκοδομαὶ καὶ πλήθος θεαμάτων,
καὶ ὅλα εἰν' ἀνύπαρκα καὶ πλάνη τῶν ὀμμάτων,
ὁμοίως θεωρῶ μικρὰ, εἰκονισμένα μόνον,
καὶ κράτη, καὶ στρατεύματα, καὶ ὑπουργοὺς, καὶ θρόνον.

Ἡ δημοσίευσίς τῆς Πλάστιγγος πολλὰς καὶ παντοίας ἐγέννησε κατὰ τοῦ Σούτσου καταδιώξεις, αἵτινες οὐ μόνον τὴν διακοπὴν αὐτῆς ἐπήνερχον, ἀλλὰ καὶ τὸν ποιητὴν ἐφυγάδευσαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Μακρὰν ἐπεχείρησε τότε περιήγησιν ὁ Ἀλέξανδρος, ποιητικὸν δ' αὐτῆς προτὸν ὑπῆρχαν τὰ τρία πρῶτα ἔξομα τοῦ Περιπλαρωμένου, ἅτινα καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ ποιητὴς ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1839. Ὁ Περιπλαρωμένος ἔχει τὴν ἐξωτερικὴν μόνον μορφήν διηγηματικοῦ ποιήματος, ἀλλ' οὐδὲν σχεδὸν ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτοῦ συστατικῶν. Γεγραμμένος κατὰ τὸ εἶδος τῶν βυρωνειῶν ἐπικολυρικῶν ποιημάτων καὶ τὸν ποιητὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἠρωδῶς του ἐκπροσωπῶν, πρόφασιν μὲν ἔχει τὴν ἀπομνημόνευσιν τῆς προσφάτου περιηγήσεως τοῦ ποιητοῦ, σκοπὸν του δὲ κύριον τὸν αἰώνιον κατὰ τῶν Βαυαρῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πόλεμον. Γέμει ὅμως ἀληθῶς λυρικῶν καλλονῶν, ὅσον δὲ καὶ ἂν ἀναμνησκῆται πολλαχοῦ τὸν Βύ-

ρων καὶ τὸν Λαμαρτινον καὶ ἄλλους ξένους ποιητὰς, περισσεύει πάντως πρωτοτύπων θεληγῆτρων, ὡσάκις μάλιστα θέμα τοῦ λόγου εἶνε ἡ σύγχρονος Ἑλλάς. Μετὰ τοῦ Περιπλαρωμένου συνεξέδωκεν ὁ Σούτσος τότε καὶ τὴν δριμυτάτην Σάτυραν *Μεριππειαν*, ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ ἀπηνούς κατὰ τοῦ ποιητοῦ δικαστικῆς καταδιώξεως. Συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς τὴν 17 Αὐγούστου τοῦ 1839, ἀπολυθεὶς δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Παναγιώτου, Γενικοῦ Γραμματέως τότε τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀνεχώρησε καὶ πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἀκοντίσας ἐκ Πειραιῶς ὡς πάρθιον βέλπος κατὰ τῶν πολεμίων του τὸ φυλλάδιον: *Ἀπολογία Ἀλεξάνδρου Σούτσου, συντεθεισα διὰ τὴν δικάσιμον ἡμέραν*. Ἡναγκάσθη ὅμως νὰ ἐπανεῖλθῃ μετὰ ἕν ἔτος εἰς Ἀθήνας, ἵνα δικασθῆ, καὶ ἀθωωθείς, χάρις εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ φρονήματος τοῦ προεδρεύοντος δικαστοῦ Ι. Μαυροκορδάτου, ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Βέλγιον, πλήρη πικρίας ἔχων καὶ χολῆς τὴν καρδίαν. Ἐκεῖ ἐδημοσίευσεν δύο τῶν ἀτυχεστάτων αὐτοῦ ποιητικῶν ἔργων, τὰς κωμωδίας: ὁ *Πρωθυπουργὸς* καὶ ὁ *Ἀτίθασσος ποιητής* (1843), μεστὰς μὲν σατυρικῆς δριμύτητος, ἀτεχνοτάτας ὅμως ὑπὸ δραματικῆν ἔποψιν καὶ οὐδὲν περιεχούσας τῶν ἀληθινῶν τῆς κωμωδίας συστατικῶν.

Ἄλλ' ἡ τῆς πατρίδος ἀγάπη, ὁ δυσανάλλακτος ἐκείνος ἔρωσ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ὄνειρον τοῦ μεγαλείου τῆς καὶ τῆς εὐημερίας τῆς, ὁ πόθος τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ ἡ ἀκατάσχετος πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν ἐφεσις, εἶλκον τὸν Ἀλέξανδρον ἀπροσμάχητος εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος. Ἐπανῆλθε λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ θέρος τοῦ 1843, καὶ μεταθᾶς εἰς Ἄνδρον ἐξενίξτετο παρὰ τῷ Κάρῃ, νέον σχεδιάζων ποίημα ὁ *Ἐπαναστάτης*, ὅτε ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ προέλασεν αὐτὸν ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς διὰ τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ μετέβη τότε εἰς Ἀθήνας ὁ ποιητής, καὶ ἤρξατο δημοσιεύων εἰς φυλλάδιον τὴν «*Μεταβολὴν τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου*», καὶ πανηγυρίζων ἐπὶ τινι χρόνον τὸ μέγα ἐθνικὸν γεγονός. Ἐπὶ τινι χρόνον, εἶπομεν, διότι ὁ Σούτσος εἶδε καὶ πάλιν τὰς ἐλπίδας του ψευδομένης, δὲν εὗρεν ἐντὸς τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ὅ,τι ἡ δύσκολος καὶ οὐδέποτε νύχαριστήμενη φιλοπατρία του προσεδόκα, καὶ ταχέως ὁ πανηγυρισμὸς μετετρέπη εἰς σάτυραν, καὶ οὐδεὶς ἐντὸς ὀλίγου τῶν νεοφωτίστων συνταγματικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος διέφυγε τὰ πικρὰ τῆς ποιήσεώς του βέλη. Νῦν ὅμως δὲν ἐτιμώρησε πλέον τὸν τολμητίαν ποιητὴν ἡ καχύποπτος ἐξουσία ἀλλ' ὁ ἐπιδειξίως ἐξερθεσθεὶς συνταγματικὸς ὄχλος τῆς πρωτεύουσας, λιθοβολήσας ἐν μέσῳ τῇ ὁδῷ τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τὴν 20 Νοεμβρίου 1844, καὶ ἀναγ-

κάσας αὐτὸν νὰ φύγη εἰς Σύρον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, κατασιγασθέντων τῶν πολιτικῶν παθῶν, ἐπανέκαμψε καὶ πάλιν εἰς Ἀθήνας ὁ ποιητής, καὶ ἐξέδωκε τὸ 1845 τὸ *Ποιητικὸν Χαρτοφυλάκιον*, συλλογὴν πολιτικῶν ἐπίσης σατυρῶν κατὰ τῶν πολιτικῶν πρωτοστατῶν τῆς ἡμέρας, στερουμένην ὅμως τῆς ποιητικῆς δυνάμεως καὶ χάριτος τῶν πρώτων αὐτοῦ ἔργων.

Ἐνταῦθα κλείει κυρίως εἰπεῖν τὸ στάδιον τῆς σατυρικῆς τοῦ Σούτσου παραγωγῆς, ἐντεῦθεν δὲ χρονολογεῖται ἱκανῶς μακρὰ ποιητικὴ ἀνάπαυλα ἐν τῷ βίῳ του, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 1850 δημοσιεύσεως τῆς *Τουρκομάχου Ἐπιλόγου*, ἣτις, καίτοι Ἐπικὸν ποίημα ἐπιγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὐδὲν ἄλλο εἶνε κυρίως ἢ συλλογὴ ὠραίων πολλάκις λυρικῶν ποιημάτων, ἀπεσπασμένων ὅμως καὶ συνδεομένων πρὸς ἄλληλα διὰ στίχων ἐντόνων μὲν, ἀλλὰ πεφουσημένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ στόμφου μεστῶν. Προέταξε δὲ καὶ ταύτης, κατὰ τὸ εἰωθός, ὁ Σούτσος πρόλογον χολῆς πλήρη καὶ δριμύτητος κατὰ τε τῆς βασιλείας καὶ τῆς κυβερνήσεως, καὶ φοβούμενος νέας καταδιώξεις, ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἄλλη τὸν ἀνέμενε καταδιώξις. Ἡ *Τουρκομάχος*, προαποσταλεῖσα, εἶχε κατασχεθῆ ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν, αὐτὸς δὲ, ἅμα φθὰς, κατεζητεῖτο ὅπως φυλακισθῆ. Καταλείπει λοιπὸν καὶ πάλιν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ καταβαίνει εἰς Ἀθήνας, ὅπου μετὰ ἔτους σιγῆν ἐκδίδει ἐν ἔτει 1852 τὸ *Τέταρτον ἄσμα τοῦ Περιπλανώμενου*, ἐλαττούμενον μὲν τῶν προτέρων κατὰ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν, ὑπερβάλλον ὅμως αὐτὰ κατὰ τὴν πικρίαν καὶ τὸ φλογερὸν μῖσος κατὰ τῆς κρατούσης ἀρχῆς καὶ κατ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως Ὀθωνος.

Ὁ καταπατῶν τὸ ἔθνος ποιοῦς ;
ἀνέκραζεν ἐν αὐτῷ,

ποῖον τ' ὄνομά του ;
Ἕλληνας οὗτος ; ποῖος οὗτος ; ποῖα τὰ περὶ αὐτοῦ ;
Πρὶν τὸ γένος τῶν ἡρώων καταστήσῃ ἀγελαῖον,
σκήνωμά του τὴν γῆν ὅλην εἶχεν ὡς ὁ Ναπολεὼν ;
Ἐφερὲ καθὼς ἐκεῖνος, εἰς γιγάντων τρέγων πάλιν,
τὴν βομφαίαν εἰς τὴν μίαν καὶ τὸν κόσμον εἰς τὴν ἄλλην,
καὶ ἔθνη κατακτιπὼν μυρία
διεμοίραζε τὰ σκήπτρα ὡς κρητὴν εἰς τὰ στρουθία ;

Ἀλλ' ἡ ἐκδοσις τοῦ ποιήματος καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ προεγνώσθησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ νύκτωρ αἰφνης εἰσβαλοῦσαι εἰς τὸ τυπογραφεῖον *Ἐισαγγελία* καὶ *Ἀστυνομία* κατέσχον τὸ βιβλίον ἡμιτελές ἔτι. Ἡπειλήθη τότε καὶ πάλιν ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία τοῦ Σούτσου, καθωρθώθη ὅμως διὰ τοῦ γενομένου πατάγου νὰ ἀποσοβῆθῃ ἡ δικαστικὴ καταδίωξις καὶ νὰ ἀρθῆ ἡ κατάσχεσις. Τότε ἐδημοσίευσεν ὁ ποιητὴς τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον : ἡ κατάσχεσις τῆς διανοίας γνωστὰ τρία φυλλάδια, ἅτινα καὶ ἀνετύπωσε κατόπιν ἐν τῇ νέᾳ πλήρει ἐκδόσει τοῦ *Περιπλανώμενου*.

Μόλις εἶχε παρέλθει ὁ προσωπικὸς οὗτος περιπασιμὸς, καὶ νέον μέγα πολιτικὸν γεγονός, ὁ ἀνατολικὸς πόλεμος, ἐπῆλθεν ὅπως συνταράξῃ ἐκ νέου τὸν ποιητικὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ παρορμήσῃ αὐτὸν εἰς νέον ἄσμα. Λησμονεῖ τότε ὁ ποιητὴς τὰς ἐγχωρίους ἀσχημίας, ἐπιβάλλει σιγὴν εἰς τῆς σατύρας τὴν Μούσαν, καὶ ἡ ποίησις του σαλπίζει πολεμιστήριον, καὶ τὰ χεῖλη του ψάλλουσι τὸν θούριον παιᾶνα :

Μᾶς φωνάζουν καὶ Σέρβοι, μᾶς φωνάζουν καὶ Δάες,
Θεσσαλοὶ καὶ Ἡπειρώται, Μακεδόνες καὶ Θράκες,
καὶ ὁ Αἴμος εἰς Ἀθῶν καὶ ὁ Ἄθος εἰς Ὅσσαν
μεταφέρουν ἐκείνων τὴν βροντόφωνον γλώσσαν.
Ἄντ' αἴτου πυρτίς εἰς τὴν γῆν των ἀπαρμένη
ἓνα μόνον σπινθῆρα, ἓνα μόνον προσμένει.
Τῆς Ἑλλάδος οἱ παῖδες σεῖς γενῆτε σπινθῆρες ;
στρατηγοὶ των γενῆτε καὶ τοῦ ἔθνους σωτήρες.
Ἐπὶ τὴν παλάμην καὶ πάλιν τὸ σπαθί, τὸ σπαθί,
καὶ τὸ αἷμα ποτάμι, καὶ τὸ αἷμα ἄς χυθῆ !

Τὸ ἐμβρατήριον τοῦτο καὶ ἄλλα δύο, πλήρη δυνάμει καὶ ποιητικῆς καὶ πάρισα τῶν καλλίστων αὐτοῦ ἔργων, δημοσιεύει ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ *Ἀληθεῖ Φάσει τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζητήματος*, καὶ ἀναχωρεῖ εὐθὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μεταβαίνει ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους, εἰς Λονδίον, εἰς τὴν Αὐστρίαν, τὴν Ῥωσίαν, τὴν Ταυρίδα, καὶ πάντα τῆς περιουσίας του σταθμὸν σημαίνει διὰ νέου φλογεροῦ ποιήματος. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου, ἄκρατον φέρων ὑπερ τῆς Ῥωσίας ἐθνολογικῶν, ὡς σύμπασα σχεδὸν τότε ἡ Ἑλλάς, καὶ δημοσιεύει ἐν ἔτει 1857 *Ἀπομνημονεύματα Ποιητικὰ ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Πολέμου*, ἅτινα καὶ προσφωνεῖ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσίας Ἀλέξανδρον. Τὸν ἀνατολικὸν πόλεμον ἐσκόπει, φαίνεται, νὰ ψάλλῃ ὁ Σούτσος διὰ μεγάλου καὶ συνεχοῦς ἐπικού ποιήματος, γάλλος δὲ τις βιογράφος του βεβαιοῖ, ὅτι καὶ συνέταξε μάλιστα τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔπους τούτου, καὶ, ἐν Παρισίοις διακείμενος κατὰ τὸ 1861, προστίθετο νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως. Πολὺ ὅμως φοβούμεθαι, μὴ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος προέρχεται μᾶλλον ἐκ παρενοήσεως καὶ συγχύσεως ἀπλῆς τῶν περὶ ὧν πρόκειται Ἀπομνημονευμάτων πρὸς ἄλλο ἀνύπαρκτον ἔργον τοῦ Σούτσου. Οὐδὲν τοῦλάχιστον, οὐδ' ἀμυδρότατον, τοιοῦτου ποιήματος ἔχνος περιεσώθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ.

Μετὰ τὰ ποιητικὰ του ταῦτα ἀπομνημονεύματα οὐδὲν παρήγαγε νέον ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ θανάτου του. Ἀνεδημοσίευσεν δὲ μόνον ἐν ἔτει 1858 πλήρη τὸν *Περιπλανώμενον*, ἐν πολλοῖς αὐτὸν μεταβαλὼν, οὐχὶ δυστυχῶς ἐπὶ τὰ κρείττω πάντοτε, καὶ πολλὰς ἐν αὐτῷ συνυφάνας δριμύτας στροφὰς κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ὀθωνος καὶ κατ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως. Τὸν νέον τοῦτον παροξυσμὸν τῆς χρονίας πατριωτικῆς νόσου τοῦ Σούτσου ἐγέννησεν ἰδίως ὁ κατὰ τοὺς ἀτυχεῖς ἐκεῖνος καὶ

ρὸς ἀτυχέστερος ἔτι πανηγυρισμὸς τῆς εἰκοσι-
πενταετηρίδος τοῦ Ὁθωνος, ἀπέτισε δὲ σκλη-
ρῶς ὁ δύσκολος ποιητὴς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις
τῶν Ἀθηνῶν δι' ἐνδεκαμηνίου κρατήσεως, ἥτις
ὑπῆρξε καὶ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ ὀδυνηροῦ νοσή-
ματος, ὅπερ ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον.

Ἐξελθὼν διὰ χάριτος τοῦ δεσμωτηρίου πα-
ρέμεινεν ἔτι μικρὸν ἐν Ἀθήναις, ἐδημοσίευσεν τὸ
ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀνάξιον αὐτοῦ φυλλάδιον: ἡ
πυρπόλησις τοῦ συστήματος ἀπὸ τῶν Καρά-
ρηρ, καὶ μετέβη κατόπιν εἰς Παρισίους, ὅπως
ἀσχοληθῆ εἰς σύνταξιν μακρᾶς Ἱστορίας τῶν
νεώτερον Ἑλλήνων, ἣν ὁμως, φαίνεται, οὐδὲ
ἤρχισε κἄν νὰ συγγράφῃ, τὸ μὲν ὑπὸ τῆς νέσου
τροχόμενος, τὸ δὲ εἰς ἀδιάκοπον φερόμενος δια-
μονῆς μεταλλαγῆν, καὶ τρέπων πάλιν μετὰ
μικρὸν τὸ βῆμα τοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου, τὸ
προσεχὲς αὐτοῦ τέλος πιθανῶς προκισθανόμε-
νον, ἐπεθύμει νὰ ἀναπαύσῃ τὴν καταπεπονημέ-
νην του κεφαλὴν.

Δὲν ἐχαρίσατο, φεῦ! εἰς αὐτὸν τὴν χάριτα
ταύτην ἡ μοῖρα. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1863 ἐξέ-
πνευσεν ὁ ποιητὴς, ἐγκαταλειμμένος καὶ μό-
νος, πένης καὶ λιμώττων, ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς
Σμύρνης, καὶ ἐθάπτετο ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ
τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς. Μετὰ δεκατέσσαρα δὲ ὄλα
ἔτη πρόκειται τέλος νὰ ταφῶσι τὰ ὄσα τοῦ ἐθνι-
κοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀοιδοῦ ἐν γῆ ἐλευθέρᾳ, ὑπὸ
τὸ χῶμα τῶν Ἀθηνῶν, ὧν τοςάκις εἶχεν ὑμνή-
σει τὸ παρελθὸν καὶ τοςάκις εὐηγγελίστατο τὸ
μέλλον ἢ χρησιμοδότις αὐτοῦ ποιητικῆ ψυχῆ.

Συνοψίσαντες ὅσον κάλλιον ἠδυνήθημεν τὸν
ποιητικὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἐ-
κλείσαμεν κατ' ἀνάγκην εὐλαβῶς τὰ ὄμματα
πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ βίον ἂν ἄχαρι πράτ-
τει ἔργον πάντοτε ὁ βλέπων διὰ τῶν κλειθρῶν,
ἀχαριτώτατον πράττει βεβαίως ὁ ὑπὸ τὸν ποιη-
τὴν ἀναζητῶν τὸν ἰδιώτην. Ἄλλως δὲ, τίς ἀ-
ναγινώσκων τοὺς ὄραίους καὶ σπαρκακτικούς τού-
τους στίχους:

Μ' ἐξεπαίδευσαν αἱ Μοῦσαι βρέφος εἰς τὸν Ἑλικῶνα.
Δέξαι με ψυχοῦράγοντα καὶ ἀδύνατον πρεσβύτην
Εἰς τοῦ θεοῦ σου Καρμηλοῦ τὸν ἀειθαλῆ ῥοδόνα,
Ὅπου ἄλλοτε ἠγάσθην τὴν πανάχαρτόν σου κοίτην...

οὓς ἀποσπᾷ ἐκ τῆς πανυστάτης του πρὸς τὸν
θεάνθρωπον προσευχῆς καὶ ἐπιστέλλει εἰς τὸν
ἀδελφόν του Παναγιώτην ὁ Ἀλέξανδρος μικρὸν
πρὸ τῆς τελευτῆς του, τίς, λέγομεν, ἀναγινώ-
σκων αὐτοὺς εἶνε τοσοῦτον θρασύσπλαγχνος, ὥ-
στε νὰ μείνῃ ἀδάκρυτος, τίς τοσοῦτον ἄτεγκτος
τὴν ψυχὴν, ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ μικρολόγον χεῖρα
ἐπὶ τὴν ἀμάρταντον δάφνην τοῦ ποιητοῦ;

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον, διαρκέ-
σαντα 46 ἡμέρας, συνήφθησαν ἐννέα φονικώ-
ταται μάχαι, ἐν αἷς ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματί-
σθησαν 124,643 Γάλλοι καὶ Γερμανοί!

Η ΚΑΛΚΟΥΤΤΑ

[Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν 1876 ἔτει συγγράμματος τοῦ
Alfred de Bréhat.]

Μετάφρασις Ν. Δ. Λεβίδου.
Συνίχεται 188 σελ. 500.

Β'

Τὰ πατώματα τῶν εὐρωπαϊκῶν οἰκιῶν, εὐ-
ρύχωρα μετὰ διασταυρουμένων διαδρόμων, ἔ-
χουσι πάντα καὶ εὐρεῖς προδόμους, ἐν οἷς δια-
μένουσιν οἱ ὑπνῆται. Ἀναλόγως τῆς οἰκίας,
ψάθαι ἢ πολύτιμα ὑφάσματα καὶ κασμίρια κα-
λύπτουσι τὸ ἔδαφος τοῦ ἄνω πατώματος καὶ
τὸ τοῦ ἰσογείου. Αἱ κλῖναι πάλιν κοσμοῦνται
διὰ μεγάλων κωνωπέων, ὁμοίων πρὸς στρατιω-
τικὰς σκηνὰς ἐκ μουσελίνης, καὶ τὴν νύκτα ἐγ-
κλείεται ἐντὸς αὐτῶν ὁ μέλλων νὰ κοιμηθῆ, ὅ-
τε ὁ bearer φροντίζει μετὰ πολλῆς προσοχῆς
καὶ ἐπιμελείας μεγάλης νὰ κλείσῃ πᾶσαν εἴσο-
δον τοῖς κώνωψιν εἰς τὴν τοιαύτην οὕτως εἰπεῖν
σκηνήν. Πρέπει βεβαίως νὰ ἐγένετό τις θύμα τῶν
κωνῶπων, ἵνα ἐνοήσῃ πρὸς τί ἡ τοσαύτη προ-
φύλαξις κατὰ τῶν δηγμάτων αὐτῶν. Εἶναι δὲ
τοσοῦτον πολυάριθμοι, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἀνά-
ψῃς τὴν νύκτα κηρίον, χωρὶς νὰ τεθῆ ἐν ὑαλίῳ
φανῶ, ὡς οἱ τοῦ φωταερίου.

Ὁ ξένος, ῥίπτων ἀπλῶς ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν
ἐπίπλων τῶν ἐν Καλκούττα Εὐρωπαίων, κατα-
νοεῖ ἀμέσως τὸν οἰκιστὸν αὐτῶν βίον. Ἐδῶ μὲν
ἐπιπλα μεγαλοπρεπῆ, παραπετάσματα βαρύτι-
μα, σκευὴ ἐξ ὄρειοχάλκου ἐκ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς
Ἀγγλίας, ἐδῶ δὲ Ἰνδικὰ ἢ σινικὰ χειροτεχνή-
ματα, *paravents*, ἤτοι ἀλεξήνεμα, τράπεζαι
καὶ μικρὰ κιβώτια, ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς δωματίοις
καὶ ἐν ταῖς ἰδιαιτέροις αἰθούσαις τῶν γυναικῶν
σινικὰ ἀνάκλιντρα ἐκ ξύλου, ὧν οἱ βραχίονες,
οἱ πόδες καὶ τὸ πρὸς τὴν ῥάχιν μέρος εἰσὶ κι-
νητοί, διευθετούμενοι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ
καθημένου μετ' εὐκολίας μεγίστης. Ἐπὶ τῶν
τραπεζῶν, ἐφ' ὧν τίθενται συνήθως μικρὰ πε-
ρίεργα πράγματα, κατεσκευασμένων δὲ ἐκ ξύλου
σαντάλου, ἐπὶ ἄλλων πρὸς ὁμοίαν σχεδὸν χρῆ-
σιν ἐπίπλων ἐξ ἐβένου, ἐκ μαρμάρου, ἐξ ὀστρά-
κου καὶ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ, ἐπὶ πάντων λέγω
τούτων παρατηρεῖ τις εἰδῶλια μὲ παραστάσεις
τῆς μυθικῆς ἐποχῆς, ὀστράκα σπάνια, ἀγαλμά-
τια Ἰνδικὰ, ἐξ ὀστοῦ ἐλέφαντος καὶ ἐκ ξύλου,
ζωγραφίας ἐπὶ χάρτου καὶ τὰ τοιαῦτα. Ῥιπίδια
παντὸς εἶδους καὶ μεγέθους εὐρίσκονται τῆδε
κακεισε ἐπὶ τῶν ἐπίπλων. Οἱ δὲ *Khitmutgars*
καὶ οἱ *bearers*, γονυπετεῖς, κινουσι περὶ τὸ
πρόσωπόν σου τὴν ἐκ λευκῆς μετάξης μιοσό-
βην ἢ τὸ *punkah*, εἶδος ριπίδιου μεγίστου.
Ἄλλοι πάλιν *bearers*, καθήμενοι μακρὰν παρά-
τινα γωνίαν τῆς αἰθούσης, κινουσι διὰ μηχανη-
μάτων διαφόρων ἄλλο μέγα ριπίδιον, τὸ κα-
λούμενον Ἰνδικόν. Δύναμις δὲ κάλλιστα νὰ πα-
ρομοιάσῃ τοῦτο πρὸς φύλλον θύρας, λεπτόν, ἀ-